

Választási rendszer összefoglaló

2017. augusztus 16.

A Momentum álláspontja szerint az országgyűlési választási rendszer reformja szükséges, mivel a jelenlegi rendszer aránytalan; a szavazási metódus egydimenziós választópolgárokat feltételez és nem engedi, hogy a választók másodlagos preferenciái érvényre jussanak; ellehetetleníti a pártok és egyéni jelöltek együttműködését, ezáltal elmélyítve a társadalmi törésvonalakat és ellehetetlenítve a párbeszédet. A reprezentativitás ellen hat továbbá, hogy a kerülethatárok manipulatív módon, politikai szempontok szerint lettek meghatározva.

A választási rendszernek egy konszenzusra épülő demokrácia létrejöttét kell elősegítenie. A rendszer kialakítása során törekedni kell a folytonosságra, az egyszerűsége, a politikusok és választók közötti távolság csökkentésére, a mérhetőségre és elemezhetőségre, valamint a biztonságra, azaz a visszaélések hatékony megelőzésére.

A Momentum egy vegyes rendszert javasol, ahol 129 képviselőt arányos listán, míg 70 képviselőt kétfordulós egyéni szavazással választanak meg. A győzteskompenzáció eltörlésével és a listás ág súlyának növelésével arányosabbá tesszük a rendszert, míg az egyéni ág biztosíthatja a képviselők és választópolgárok szorosabb kapcsolatát. A kétfordulós rendszer lehetővé teszi a másodlagos preferenciák érvényesülését. A kerülethatárokat a többi párt, valamint egy e célból felállított független testület segítségével, politikai érdekeket mellőzve módosítjuk. A vesztes töredékszavazatokat, az öt százalékos küszöböt, valamint a rendszer egyéb elemeit meghagyjuk. A határon túl élő választópolgárok számára is lehetővé tesszük az egyéni jelöltre való szavazást, így teljesül az egyenlő választójog követelménye.

A választási eljárással kapcsolatban megváltoztatjuk a levélben szavazás szabályait és annak lehetőségét kiterjesztjük a Magyarországon lakóhellyel rendelkező, külföldön tartózkodó szavazópolgárokra is. Felülvizsgáljuk a választási jogorvoslatokat, hogy ne lehessen pusztán formai okokra, így akár elírásokra hivatkozva elutasítani azokat. Hatékony, az ügy érdemében segítséget nyújtó jogorvoslatokat vezetünk be.

A politikai reklámokra vonatkozó jelenlegi szabályozás indokolatlanul korlátozza a szólás- és sajtószabadságot, és csak a kormánypárt érdekeit szolgálja. A szabályozás nem átlátható, nem teszi kötelezővé a külön kampányszámla használatát, az ellenőrző Állami Számvevőszék nem rendelkezik egyértelmű felügyeleti, nyomon követési és szankcionálási jogkörrel. A harmadik fél (vagyis nem a pártok) kampánytevékenysége nem átlátható, emellett pedig az esélyegyenlőség sem biztosított, mivel a közhatalmi pozícióban lévő jelöltek visszaélnek a helyzetükkel.

A Momentum hatályon kívül helyezi az Alaptörvény kampányt korlátozó rendelkezését, átláthatóvá teszi a szabályozást, elkülönített kampányszámla használatát írja elő, időközi beszámolási kötelezettséget, valamint rövidebb határidőket vezet be. Megerősítjük az Állami Számvevőszéket, egyértelművé tesszük a hatásköreit. A jelenleg csak az egyéni jelöltekre vonatkozó, az állami kampánytámogatás felhasználásával összefüggő eredményességi küszöböt a pártokra is kiterjesztjük. Biztosítjuk a harmadik felek kampánytevékenységének átláthatóságát, magánszemélyektől érkező adományok tekintetében adományozási korlátot vezetünk be, a CÖF – CÖKA jelenség megszüntetésének érdekében olyan jogszabályokat dolgozunk ki a harmadik fél által a választási eljárás során folytatott kampánytevékenység nyomon követésére, amely nem lehetetleníti el a politikai szólás-szabadság gyakorlását, de átláthatóvá teszi, hogy ki, kinek az érdekében és milyen forrásból folytat politikai kampányt.

Megtiltjuk a kormány közpénzen folytatott önpropagandáját, valamint, hogy önkormányzati forrásokat kampányra fordítsanak. Lehetővé tesszük, hogy fizetett politikai hirdetések ismét helyet kapjanak a sugárzott médiában. Az esélyegyenlőség feltételeinek érvényesülése mellett a kereskedelmi média számára is kötelezővé tesszük kampányidőszakban a versengő politikai programok bemutatását.

Megreformáljuk a köztársasági elnök intézményét és megválasztásának módját. Jelenleg a köztársasági elnöknek nincs közvetlen legitimációja, nem jelent valódi egyensúlyt és nem tudja hatékonyan kifejezni a nemzet egységét.

Ennek orvoslására egy kétfordulós, közvetlen választási módszert javaslunk, ahol az első fordulóban a szavazatok többségét szerző jelölt lesz megválasztva, ha pedig ilyen nincs, akkor a második fordulóra a két legtöbb szavazatot szerző jelölt jut tovább. Fontos elem, hogy a köztársasági elnök jogköreit csak kis mértékben növeljük, a rendszert nem mozdítjuk el (fél)prezidenciális irányba.

Tartalom

Országgyűlési választási rendszer – hogyan lesz a szavazatból mandátum	<u>4</u>
Mik a Momentum főbb problémái a jelenlegi választási rendszerrel?	<u>4</u>
Milyen választási rendszert javasol a Momentum?	<u>7</u>
A Momentum javaslatának előnyei	<u>8</u>
A munka során vizsgált és elvetett irányok	<u>9</u>
Választási eljárás	<u>11</u>
Levélben szavazás lehetővé tétele minden külföldön tartózkodó számára	<u>11</u>
Választási jogorvoslatok hatékonyabbá tétele	<u>11</u>
Kampányfinanszírozás és kampánytevékenység	<u>12</u>
Mik a Momentum főbb problémái a jelenlegi kampányfinanszírozási rendszerrel?	<u>12</u>
Milyen kampányfinanszírozási rendszert javasol a Momentum?	<u>13</u>
A köztársasági elnök megválasztása	<u>15</u>
Mik a Momentum főbb problémái a köztársasági elnök megválasztásának jelenlegi módjával?	<u>16</u>
Milyen választási metódust javasol a Momentum?	<u>16</u>
Mik a közvetlen választás előnyei?	<u>16</u>
Marad a parlamentáris kormányforma - apróbb módosításokkal	<u>17</u>

I. Országgyűlési választási rendszer – hogyan lesz a szavazatból mandátum

A választási rendszer kialakítása során meghatározandó alapértékek:

Konszenzusra törekvő demokratikus modell – A Momentum álláspontja szerint a választási rendszernek egy konszenzusra épülő demokratikus rendszerbe kell illeszkednie, illetve annak létrejöttét kell elősegítenie. Egy ilyen szisztéma arányos választási metódust igényel, mivel egy arányos rendszerben könnyebben fellép a koalíciós kényszer, így az egyes szereplőknek meg kell egyezniük a döntéshozatal során. Emellett így hangsúlyosabban elválnak az egyes hatalmi ágak; a győztes párt nem tudja leuralni a döntéshozatali mechanizmust, a végrehajtó és a törvényhozó hatalom jobban elválik egymástól.

Folytonosság – A választási rendszernek nem csak elvi szinten kell megfelelőnek lennie, de illeszkednie kell az eddigi magyar demokratikus hagyományokba, mivel ezáltal érhető el, hogy (i) a választópolgárok értsék és elfogadják; (ii) elkerülhetők legyenek előre nem látható, a társadalmi tanulásból eredő tényezők.

Egyszerűség – Cél, hogy a választópolgárok minél inkább megértsék és átlássák a rendszert. Ezt – a folytonosság mellett – az egyszerűség szolgálja a leginkább.

Politikusok és választók közötti távolság csökkentése – Cél, hogy a választópolgárok ismerjék az általuk választott képviselőket és minél inkább magukénak érezzék a döntést, hogy az adott politikus bekerült az országgyűlésbe.

Mérhetőség, visszakövethetőség – Szempont, hogy a választás eredményei könnyen (ki)értékelhetőek legyenek, vagyis, hogy ne tartson napokig az eredmény feldolgozása és kiértékelése, valamint, hogy a közvélemény kutatási adatok alapján megjósolható legyen a választások eredménye.

Biztonság – A választási rendszer kialakítása során úgy kell eljárni, hogy sem a lebonyolítás, sem pedig a szabályok meghozatala, így különösen a választókerületek kialakítása során ne legyen tere a visszaéléseknek.

1. Mik a Momentum főbb problémái a jelenlegi választási rendszerrel?

A Momentum álláspontja az, hogy a rendszer túlzottan aránytalan, a szavazási metódus nem engedi, hogy a választók másodlagos preferenciái érvényre jussanak, ellehetetleníti a pártok és egyéni jelöltek együttműködését, ezáltal elmélyítve a társadalmi törésvonalakat és partvonalra szorítva a konstruktív párbeszédet. A kerülethatárok manipulatív módon lettek meghatározva, emellett pedig a határon túl élő választópolgárok fél szavazattal rendelkeznek.

I. A jelenlegi választási rendszer aránytalan.

- A korábbi választási rendszer biztosította a kormányzati stabilitást, vagyis a választások mindig kormányzóképes politikai szövetségeket, többségeket eredményeztek. A többségi (vagyis aránytalan) rendszerek mellett a kormányzóképeség a legkomolyabb érv, de látjuk, hogy Magyarországon ez már megvalósult a Fidesz választási rendszerét megelőzően, vagyis az új rendszer további aránytalanítása mellett nincsenek alkotmányos, pusztán politikai érvek. A legtöbb szakértő is a korábbi rendszer arányosítását szorgalmazta. Ebből is látszik, hogy a Fidesz a választási rendszer 2011-es reformja során (i) csak a saját hatalmi érdekeit nézte; (ii) figyelmen kívül hagyta a szakértői véleményeket.
- Az aránytalanítás fő elemei a **győzteskompenzáció**, valamint a **lista és az egyéni kerületek arányának** megváltoztatása voltak.
 - A győzteskompenzáció azáltal, hogy az első és a második helyezett közötti szavazatmennyiséget töredékszavazattá nyilvánítja, jelentősen aránytalanítja a rendszert. 2014-ben ez további hat mandátumot eredményezett a Fidesznek. A politikai machinációt megpróbálták egy hibás logikára felfűzni, arra, hogy az első helyezett a második helyezett + 1 szavazattal is megnyerhetne volna a szavazást, ezáltal minden ezen felüli szavazat “elveszett.” Ez a logika azonban hibás: az egyéni kerületekben jellemzően a szavazatok 30-60 százalékos többségével az adott jelölt elviszi a mandátumok száz százalékát, így minden rá leadott szavazat érvényesült, méghozzá aránytalanul nagy mértékben.
 - Megváltoztatták az egyéni és listás mandátumok arányát [176 egyéni + 210 (152+58) listás helyett 106 egyéni és 93 listás mandátum lett]. Az arányos rendszerekben a listák szerepe, hogy a társadalmi támogatottságot megjeleltse, most ez a korábbi 54,4%-ról 46,7%-ra csökkent.
- Mindezeknek köszönhetően a Fidesz 2014-ben a **szavazatok 45 százalékával megszerezte a mandátumok 67 százalékát**, vagyis majdnem másfélszer annyi mandátumot kapott, mint amelyet egy arányos rendszerben a szavazati aránya indokolt volna. Csak összevetve: az LMP a szavazatok 5,4 százalékával a mandátumok 2,5 százalékát szerezte meg, vagyis **egy Fideszre leadott szavazat több mint háromszor annyit ért, mint például egy LMP-re leadott szavazat**. A Momentum úgy gondolja, hogy az egyenlő választójog sarokkövére épülő rendszerben nem lehetnek ekkora különbségek a választópolgárok szavazatai között.

II. A jelenlegi választási rendszer nem engedi, hogy a választók preferenciái érvényre jussanak.

- A jelenlegi rendszerben nincs lehetőség második fordulóra, a szavazás egyfordulós és a szavazat kategorikus (nem preferenciális), vagyis – a korábbi kétfordulós lehetőséggel ellentétben – **választók csak az általuk leginkább preferált jelöltre szavazhatnak.**
- A Fidesz ezáltal egy **foglalul ejtett többséget hozott létre**: amíg fogja a centrális erőter szavazóit, addig a választók egyszerű többségével, már 30-40 százalékaival is elsöprő, kétharmados reprezentációt jelentő győzelmet tud aratni, hiába utasítja el a választópolgárok maradék 60-70 százaléka. A jelenlegi rendszer **egydimenziós választópolgárban gondolkodik**, a Momentum azonban nem a barát – ellenség logikában hisz, hiszen az emberek összetett preferenciákkal rendelkeznek, amelyeket ki kell tudniuk fejezni a választási rendszer segítségével.

III. A rendszer hátráltatja a pártok és egyéni jelöltek együttműködését és egyúttal erősíti a társadalom megosztottságát.

- A kétfordulós szavazás lehetőségének megszüntetésével **lényegesen nehezebbé vált a pártok és egyéni jelöltek együttműködése**. A rendszer a pártrendszer polarizáltságára épít, mivel, ha a többségi párt megszerzi a szavazatok 30%-át az első és egyetlen fordulóban, a többi résztvevő pártnak és egyéni jelöltnek nincs alkalma megfontolni azt az együttműködést (visszalépés egymás javára), ami által méltányolható és hathatós ellenerőt képezhetnének, viszont így a rájuk leadott szavazatok elaprózodnak és súlytalanokká válnak. Ezáltal a rendszer növeli a vagy-vagy logika érvényesülését és a **társadalmi törésvonalak elmélyítését**.

IV. Az egyéni választókerületek manipulatív módon lettek meghatározva.

- Az országgyűlés létszámának csökkentése alkalmat adott a választókerület-határok újrarajzolására. A választókerületek kialakítása manipulatív módon történt és nem felel meg a nemzetközi sztenderdeknek, amelyek alapján független bizottságnak kellett volna véleményeznie a felosztást. A szaknyelvben gerrymanderingnek nevezett eljárás célja, hogy az ellentábor szavazóinak “gettósításával” elérje, hogy egy ellenzéki mandátumra több szavazatot adjanak le, mint ami szükséges a bejutáshoz, egyidejűleg a mandátumszerzésen felüli töredékszavazatok nagy része elveszik.

V. A határon túl élő magyar választópolgárok fél szavazattal rendelkeznek.

- A jelenlegi rendszerben a Magyarországon lakóhellyel nem rendelkező választópolgárok csak listára voksolhatnak, azaz fél szavazattal rendelkeznek.
- Meglátásunk szerint ez, valamint a szabályozást lehetővé tevő alaptörvényi szakasz ellentmond az egyenlő választójog elvének; az állam nem tehet különbséget a választópolgárai között, a lakóhelyre hivatkozva nem lehet fél szavazatot adni egyes csoportoknak. A Momentum elkötelezett az egyenlő választójog biztosítása mellett.

2. Milyen választási rendszert javasol a Momentum?

A Momentum egy olyan **vegyes rendszert** javasol, amelyben a **199 fős törvényhozásban 129 főt listán, 70 főt pedig egyéni kerületekben választanak meg**. Az egyéni kerületi szavazás **kétfordulós**, az első fordulóban az a jelölt győz, aki a szavazatok abszolút többségét megszerzi. A második fordulóba a két legtöbb szavazatot kapott jelölt jut. A listán megmarad az ötszázalékos küszöb, illetve az arányos mandátumelosztás. Egyebekben meghagyjuk a rendszer további elemeit.

I. Aránytalanság kiküszöbölése

- **Megszüntetjük a győzteskompenzációt** és mellette természetesen megtartjuk a vesztes töredékszavazat intézményét.
- **Növeljük a lista arányát**, a jelenlegi 46,7 százalékról 65 százalékra. Az ország továbbra is egy választókerületet alkot a lista tekintetében, vagyis így a lista teljesen arányos elosztást tud biztosítani.
- A fenti módosításoknak köszönhetően a csökkentett súlyú aránytalan egyéni kerületekkel és a teljesen arányos, megnövekedett súlyú listás ággal a rendszer olyan **arányosabb eredményeket szül, amelyek biztosítják a kormányzóképes többség létrejöttét is**.

II. Preferenciák megjelenítése, együttműködés elősegítése

- **Kétfordulós rendszert vezetünk be**. Ezáltal lehetővé válik, hogy a második fordulóban előtérbe kerülhessenek a választók másodlagos preferenciái. Így csökken a pártrendszer polarizáltságának hatása, illetve a foglyul ejtett többség is felléphet adott esetben a többség által elutasított erővel szemben. Az első körben az a jelölt győz, aki a szavazatok abszolút többségét, azaz több mint felét megszerzi. Ha erre nem kerül sor, akkor újabb fordulót kell tartani. A **második fordulóba a két legtöbb szavazatot kapott jelölt jut be**.

III. Manipulatív kerülethatárok módosítása

- A pártok – független szervezetek segítségével és bevonásával – **kizárólag a demográfiai sajátosságokat** figyelembe véve újrarajzolják az **egyéni választókerülethatárokat**. A bizottság paritásos, azaz minden parlamenti képvisellel rendelkező párt ugyanannyi tagot delegál. A nemzetközi sztenderdeknek megfelelően a kerülethatárokat egy független bizottság vizsgálja felül meghatározott időközönként. A személyi függetlenséget a ciklusokon átívelő mandátum, valamint a társadalom egyéb szereplőinek (pl. MTA) részvétele biztosítja.
- **Teljes választójog biztosítása a határon túl élő magyaroknak**
- A határon túl élő – azaz magyarországi lakóhellyel nem rendelkező – választópolgárok immár nem csak listás, de egyéni kerületi szavazattal is rendelkeznek.
- Ennek érdekében – olasz, illetve francia mintára – a 70 választókerületnek a határon túli magyarok számarányának megfelelő része külföldi választókerület, amelyek a történelmi és geográfiai szempontoknak megfelelően kerülnek kialakításra. Ezáltal erősödik az országgyűlés és a határon túli magyarok kapcsolata.

3. A Momentum javaslatának előnyei

- **Előnyök:**
 - A javaslat kiküszöböli a jelenlegi rendszer összes, 1. pontban felsorolt hibáját. A győzteskompenzáció kiiktatásával és a lista arányának növelésével jelentősen **arányosabbá válik a rendszer**. A kétfordulós szavazás bevezetésével a foglyul ejtett többség immár kifejezheti **nem csak az elsődleges preferenciáját, de a kormányváltó szándékát is**. A gerrymandering kiküszöbölésével pedig egyrészt csökkentjük az egyéni ág aránytalanságát, másrészt kiiktatjuk a politikai manipulációt a rendszerből.
 - A javaslat főbb elemeiben a 2011-es reform előtti rendszert vezeti be, kijavítva annak hibáit: újratervezi az enyhén aránytalan területi listák rendszerét, növeli a listák arányát, ezáltal azok kompenzálóképességét). Ily módon nem egy teljesen új, a választók számára idegen, hanem egy, **a választók számára ismert és megszokott** rendszert vezetünk be. Így biztosítható, hogy a választók értsék a rendszert és magukénak érezzék a választás eredményét.
 - A vegyes rendszerben a **helyi reprezentáció és az arányosabb mandátumelosztás is érvényesül**. Ezáltal nem távolítjuk el a politikusokat a szavazóktól, megmaradhat és megerősödhet a kapocs az egyéni képviselők és a választópolgárok között. Ugyanakkor a listás ág révén az osztársadalmi preferenciákat is beemeljük a parlamentbe.

- A javaslat a Momentum nemzetpolitikájának megfelelően biztosítja a határon túl élő magyarok egyenlő választójogát.

4. A munka során vizsgált és elvetett irányok

A vegyes választási rendszer mellett vizsgáltunk egyéb metódusokat, amelyek alternatívái lehetnek a mostani rendszernek. A munka során vizsgáltuk a teljesen arányos (Proportional Representation, "PR"), valamint a szavazátruházó rendszerek (Single Transferable Vote, „STV”) működését. Arra jutottunk, hogy a **vegyes rendszerek jobban megfelelnek az általunk választott alapértékeknek.**

I. Tiszta PR-rendszer

- **A rendszer rövid leírása**

A PR rendszerben a mandátumokat arányosan osztják el a pártokra leadott szavazatok mértékében. Jellemzően a pártok által állított jelöltlistára lehet szavazni, ami lehet kötött (az egész pártlistát lehet elfogadni, vagy elutasítani) és szabad (a szavazó a jelölteket rangsorolhatja a listán belül). Lehet az ország egy választó-kerület (pl. Izrael), de az is lehetséges, hogy területi elven szerveződő kerületeket alakítanak ki, ahol több mandátumot is kiosztanak a választások során (pl. Lengyel-ország) – itt a választások eredménye a választókerületek és körzetek kialakításának módjától is függ (gerrymandering lehetősége). A mandátumokat a pártlistára leadott szavazatok összesítése alapján arányosan osztják szét a listán szereplő jelöltek sorrendje alapján egy-egy választókerületben.

- **Előnyök és hátrányok**

Előnyök:

- A választók számára egyszerű megérteni.
- A parlament összetétele jól tükrözi az országos választói akaratot (közel teljes arányosság).
- Tipikusan koalíciós kormányok alakítását kényszeríti ki, erősítve a politika konszenzualitását és a hosszú távú gondolkodást.

Hátrányok:

- Kevésbé érvényesülnek az egyéni jelöltek kvalitásai.
- Pártok belső viszonyai dominálnak.
- Választókerületek kialakítása során a helyi közösségek szerepe mérséklődik.
- Növeli a távolságot a képviselők és a választópolgárok között, csökkenti a helyi reprezentáció szerepét.

- **Elvetés indokai**

A PR rendszerekben kevésbé érvényesülnek az egyéni jelöltek kvalitásai, elsősorban a pártok belső viszonyai dominálnak, illetve az egyre nagyobb (akár egész országos) választókerületek kialakítása során a helyi közösségek szerepe mérséklődik. Emellett egy ilyen rendszer nem illeszkedne a magyar demokratikus hagyományokba, illetve a politikusok és választópolgárok közötti távolságot növelheti.

II. STV-rendszer

- **A rendszer rövid leírása**

Az STV rendszerben a választók a jellemzően 3-8 mandátumos kerületekben preferenciális szavazatot adnak le, vagyis rangsorolják a jelölteket. A rendszerben választókerületenként meghatározzák, hogy mennyi szavazat (a szavazatok hány %-a) szükséges a parlamenti mandátum elnyeréséhez – ezt nevezzük az STV kontextusában kvótának. Amennyiben a jelölt eléri a kvótát, bekerül a parlamentbe. A kvótán felül a jelöltre érkezett szavazatok esetében már nem az elsődleges, hanem a másodlagos preferenciák érvényesülnek – ettől „átruházható” a szavazat – azaz az a jelölt kapja a maradék szavazatokat, akit a választó másodikként rangsorolt. Amennyiben semelyik jelölt sem éri el a kvótát, a legkevesebb szavazatot szerző jelölt kiesik, és a rá adott elsődleges szavazatok másodlagos preferenciáit szétosztják. Ez a folyamat addig tart, míg az összes mandátum kiosztásra nem kerül. Tipikusan angolszász hagyományokkal bíró országokban használják.

- **Előnyök és hátrányok**

Előnyök:

- Választópolgárok elsődleges, másod- és harmadlagos (stb.) preferenciáit is képes megjeleníteni.
- A pártok befolyásával szemben az egyéni kvalitásokat, ismertséget erősíti és jeleníti meg.
- Lokális érdekeket jobban előtérbe helyezi.
- Ellentart a szélsőségeknek.
- Ösztönzi a jelölteket az ideológiai törésvonalak átlépésére.
- Bonyolultsága miatt nehezen manipulálható taktikai szavazással.

Hátrányok:

- Bonyolultabb, mind a választópolgárok számára, mind az elemzés szintjén.
- Eloszlása tipikusan csak számítógéppel kiszámolható.
- Nehezen elemezhető egy-egy választási eredmény.
- Gyakorik az érvénytelen szavazatok.

- A gyakorlatban a kisebb pártoknak csak kerületenként megfelelően sok mandátum kiosztása esetén kedvez.
- **Elvetés indokai**
 - A választó és a pártok oldalán is erőforrás-ráfordítás növekedést okozna.
 - A gyakorlati tapasztalatok alapján nem várható tőle arányosabb eredmény, mint a PR rendszerben.
 - A PR rendszerhez képest az STV előnye, hogy előtérbe helyezi a helyi érdekeket és kiszűri a szélsőségeket – ugyanakkor az előbbi Magyarország esetében nem feltétlenül releváns, az utóbbit pedig egyszerűbben el lehet érni több forduló bevezetésével.
 - Egy vegyes rendszerben az arányosság finomhangolása szintén megoldható.

II. Választási eljárás

1. Levélben szavazás lehetővé tétele minden külföldön tartózkodó számára

- A jelenlegi szabályozás alapján a Magyarországon lakcímmel rendelkező, de a szavazás napján külföldön tartózkodó választópolgárok nem szavazhatnak levélben, míg a lakcímmel nem rendelkezők számára nyitva áll ez a lehetőség.
- Úgy gondoljuk, hogy ez diszkriminatív megkülönböztetés a két csoport között, ellentmond az egyenlő választójog elvének. **A Momentum minden külföldön tartózkodó számára lehetővé tenné a levélben szavazást.**
- Habár a levélben szavazás esetén könnyebben felmerül a csalás lehetősége, meglátásunk szerint ez csak úgy lehetne kiküszöbölhető, ha egyáltalán nem tennénk lehetővé a levélben szavazást. A Momentum azonban elkötelezett aziránt, hogy a határon túl élő állampolgárok is megközelítőleg azonos feltételek mellett szavazzanak, mint az itthoni választópolgárok, így inkább a levélben-szavazás megtartását és a csalás elleni fellépés hatékonyságának növelését javasolja.

2. Választási jogorvoslatok hatékonyabbá tétele

- A választási jogorvoslatok nagy részét a szigorú formai követelmények be nem tartása miatt, **pusztán formai okokra hivatkozva utasították el** a szervek. Ugyanígy a Kúriára és az Alkotmánybíróságra érkező jogorvoslatok **nagy részét is az ügy érdemi vizsgálata nélkül utasították vissza.**
- A jogorvoslati rendszerben **enyhíteni kell a formai elvárásokon**; egy-egy elírás nem eredményezhet automatikus visszautasítást. **Hatékony, az ügy érdemében segítséget nyújtó jogorvoslatokra van szükség.**

III. Kampányfinanszírozás és kampánytevékenység

1. Mik a Momentum főbb problémái a jelenlegi kampányfinanszírozási rendszerrel?

I. Alkotmányossági aggályok

- A negyedik módosítással került az **Alaptörvénybe** a sugárzott médiában **közzétehető politikai reklámokra vonatkozó korlát**, a rendelkezés azonban ellentétes a véleményszabadság és a tájékozódás szabadságának elveivel: az Alkotmánybíróság korábbi döntése alapján az ilyen rendelkezések **indokolatlanul korlátozzák a szólás- és a sajtószabadságot**.
- A módosításra az “olcsó kampányt” populista jelszavának égisze alatt került sor, valójában azonban csupán a **kormánypart érdekeit szolgálja**.

II. A transzparencia és a törvényesség nem biztosított

- A jelenlegi kampányfinanszírozási szisztémában már a **jogforrások szintjén sem biztosított az átláthatóság**, ugyanis számos különböző jogszabály tartalmazza a releváns rendelkezéseket, így nem felelnek meg az alapvető átláthatósági követelményeknek.
- A vonatkozó rendelkezések **nem teszik kötelezővé külön kampányszámla használatát**.
- A kampányköltségek ellenőrzésére az **Állami Számvevőszék** egy éven belül kerít sort, így az időközi kiadások jogszerűsége tekintetében **nem rendelkezik egyértelmű felügyeleti, nyomon követési és szankcionálási jogkörrel**.
- A szabályozás **nem teremti meg** a jogszabályok betartatásához szükséges **hatékony szankciók alkalmazásának lehetőségét**.

III. Harmadik felek kampánytevékenysége nem átlátható

- A hatályos jogszabályok nem szabályozzák a **harmadik fél által folytatott kampánytevékenységeket** és a független jelölteknek nyújtott adományokat, amely lehetővé teszi, hogy **átláthatatlan érdekcsoportok politikai befolyásra tegyenek szert**.
- A harmadik fél által folytatott tevékenységekről nem készül jelentés, és az Állami Számvevőszék sem követi nyomon azokat, így **megkerülhetők a kampányfinanszírozásra vonatkozó szabályozások**.

IV. Az esélyegyenlőség nem biztosított

- A **közhatalmi pozícióban lévő politikai erők visszaélnék helyzetükkel**: helyi szinten az önkormányzati finanszírozású sajtótermékek az adott régióban hatalmon levő párt vagy jelölt javára kampányolnak, míg a közpénzből folytatott kormányzati propaganda elválaszthatatlanul összefonódik a kormánypártok választási kampányával, és ezt sem a vonatkozó jogszabályok, sem a joggyakorlat nem korlátozza.
- A sugárzott **politikai hirdetések „bekényszerítése” a közmédiába** a jelenlegi médiakörnyezetben – amiben az MTVA szerkesztői és pénzügyi függetlensége nem biztosított – aláássa a választáson induló jelöltek szabad és egyenlő versengésének lehetőségét. Az a tény, hogy a politikai hirdetések *de facto* a rendkívül alacsony nézettségű közszolgálati médiára korlátozódnak, az **állampolgári tájékozódás, a megalapozott és jól informált választópolgári döntés, illetve a részvételi hajlandóság ellenében hat.**
- A **politikai pluralizmust aláássa** a Fideszhez köthető üzletemberek közvetlen vagy közvetett tulajdonában lévő médiacsatornák egyre növekvő száma, valamint az, hogy az állami hirdetési kiadások ezekhez a médiacsatornákhöz folynak be.
- Az állami- vagy magánhirdetések lehetséges megszüntetése veszélyezteti a médiacsatornák gazdasági életképességét, öncenzúrához vezet, valamint felszámolja a kormány tevékenységeit kritikus szemszögből bemutató riportokat.

2. Milyen kampányfinanszírozási rendszert javasol a Momentum?

A Momentum olyan **működőképes, életszerű, betartható és kikényszeríthető** kampányfinanszírozási rendszert javasol, amely a **politikai erők szabad és méltányos versenyét teszi lehetővé, biztosítva a hozzáférhető információkon alapuló megfontolt és aktív állampolgári részvételt.**

I. Alkotmányosság:

- **Hatályon kívül kell helyezni a médiakampányt korlátozó rendelkezést**, mert nem tesz fair versengést lehetővé az olyan szabályozás, amelyben az egyetlen „kvázi-állampárt” közpénzen kampányol, míg a versenytársak üzenetei alig jutnak el a választókhoz.
- A politikai kampányok a véleményszabadság körébe tartoznak, ezért a **kampánykorlátozó szabályoknak ki kell állniuk az irányadó alapjogi tesztet**, ez azonban nem jelenti, hogy semmilyen korlátozás ne volna felállítható.

II. Átláthatóság és törvényesség:

- Demokratikus jogállamban a választópolgárok szabályos időközönként politikai teljesítményük alapján megítélik és döntést hoznak a politikusokról, ezt azonban csak akkor tehetik meg, ha elegendő információ áll rendelkezésükre annak eldöntéséhez, hogy a politikusok és pártjaik kiknek az érdekében jártak el.
- A Momentum célja **valamennyi, a párt- és kampányfinanszírozással kapcsolatos jogszabály egy törvénybe való konszolidálása.**
- A Momentum olyan kampányfinanszírozási szisztémát alakít ki, amelynek **elvárásai nem csupán az országgyűlési, hanem az európai parlamenti és az önkormányzati választások során, valamint a népszavazási kampányokban is érvényesülnek**, tekintetbe véve azok sajátosságait.
- A **Momentum elkülönített kampányszámla használatát írja elő** választásokon induló jelöltek és pártok számára egyaránt, nem csupán az állami kampánytámogatás felhasználása során, továbbá olyan rendelkezéseket fog alkotni, amelyek az egyéni jelöltekkel és a pártokkal szemben egyaránt biztosítják az átláthatóság érvényesülését.
- **Be fogjuk vezetni a kampányok során az időközi beszámolási kötelezettséget**, az utólagos elszámolás és ellenőrzés tekintetében pedig a bevált nemzetközi gyakorlattal összhangban **rövidebb határidőket írunk elő.**
- Szükségesnek látjuk, hogy a jövőben egy **megerősített, felkészült személyi állománnyal rendelkező Állami Számvevőszék** egyértelmű felügyeleti, nyomon követési és szankcionálási jogkörrel (az állami kampánytámogatás teljes körű visszafizetése, súlyos büntetőkamat) rendelkezzen.
- A jelenleg csak az egyéni jelöltekre vonatkozó, az állami kampánytámogatás felhasználásával összefüggő **eredményességi küszöböt a pártokra is kiterjesztjük.**

III. Harmadik felek kampánytevékenységének átláthatósága:

- A **magánszemélyektől érkező adományok tekintetében adományozási korlátot vezetünk be**, egyúttal úgy alakítjuk át az állami kampányfinanszírozást, hogy az ösztönözze a kis összegű adományok (mikrodonációk) gyűjtését;
- A CÖF – CÖKA jelenség megszüntetésének érdekében olyan jogszabályokat dolgozunk ki a harmadik fél által a választási eljárás során folytatott kampánytevékenység nyomon követésére, **amely nem lehetetleníti el a politikai szólás-**

szabadság gyakorlását, de átláthatóvá teszi, hogy ki, kinek az érdekében és milyen forrásból folytat politikai kampányt.

IV. Esélyegyenlőség biztosítása

- **Kampányidőszakban megtiltjuk a kormány közpénzen folytatott önpropagandáját.**
- **Megtiltjuk, hogy önkormányzati forrásokat az adott régióban hatalmon levő párt vagy jelölt kampányára fordítsanak.**
- **Lehetővé tesszük, hogy az átláthatóság követelményeinek szigorú teljesülése mellett fizetett politikai hirdetések ismét helyet kapjanak a sugárzott médiában.**
- A legnézettebb idősávban az esélyegyenlőség feltételeinek érvényesülése mellett a **kereskedelmi média számára is kötelezővé tesszük kampányidőszakban a versengő politikai programok bemutatását.**
- Állami hirdetési szerződéskötésekre kizárólag átlátható módon, független testület által auditálva kerülhet sor, kizárólag olyan médiaorgánummal, amely a tulajdonviszonyok teljes átláthatósága mellett, belső magatartási kódex és önszabályozó normák alapján működik.

IV.A köztársasági elnök megválasztása

1. Mik a Momentum főbb problémái a köztársasági elnök megválasztásának jelenlegi módjával?
 - A hatályos rendszerben a köztársasági elnöknek **nincs közvetlen választói legitimitációja**. Ebből következően a gyenge jogkörei gyenge politikai súllyal társulnak.
 - A köztársasági elnököt az aktuális **országgyűlési többség egyedül is meg tudja választani**, nincs kompromisszumkényszer, jellemzően pártpolitikai, kormányzati érdekek határozzák meg a személyét.
 - Az előzőkből következően **nem jelenti valódi ellensúlyát** az országgyűlési többségnek, nem képes ellátni a demokratikus működés feletti kontroll funkcióját, hiszen az országgyűlési többség általi megválasztása egyúttal politikai elvárásként jelentkezik irányába. Esetleges újraválasztása az országgyűlési többség (politikailag pedig közvetve a kormányzat) „kegyétől” függ.
 - A pártpolitikai hatás és közvetettség miatt **nem tudja hatékonyan megjeleníteni a nemzet egységét** (elsősorban morális értelemben).

2. Milyen választási módszert javasol a Momentum?

- Javaslatunk, hogy a köztársasági elnököt a **választópolgárok** általános és egyenlő választójog alapján, **közvetlen** és titkos **szavazással** válasszák meg, **kétfordulós választáson**.
- A jelöléshez meghatározott számú ajánlást kell összegyűjteni.
- Az első forduló alapján az lesz a köztársasági elnök, aki a leadott szavazatok többségét (több mint 50%) megszerzi (eredményesség). Ha az első forduló eredménytelen volt (tehát nincs olyan jelölt, aki elérné ezt az arányt), második fordulót kell tartani. A **második forduló során a két legtöbb szavazatot kapott jelöltre lehet szavazni**. A második forduló alapján megválasztott köztársasági elnök az, aki a legtöbb érvényes szavazatot kapta.
- A kétfordulós rendszer előnye, hogy a másodlagos preferenciákat is meg tudja jeleníteni és kiszűri a szélsőségeket.
- Habár nem közvetlenül kapcsolódik a megválasztás módjához, de fontos leszögezni, hogy a közvetlen választás mellett **a köztársasági elnök jogköreit nem növelnénk**, vagyis nem lenne elmozdulás egy (fél)prezidenciális irányba.

3. Mik a közvetlen választás előnyei?

- A **nemzet egységét** elsősorban olyan személy tudja kifejezni, akit a választópolgárok közvetlenül választottak meg, aki a választópolgárok többségének akaratából nyeri el a tisztséget. A demokrácia feletti örökös szintén a **legszélesebb legitimitációt** kívánja.
- Erősíti a **részvételi demokráciát**, mivel a választópolgárok közvetlenül döntenek el, ki legyen Magyarország államfője.
- A közvetlen választás népszerű személyiséget és a **társadalom széles rétege általi elfogadottságot jelent**, ami erősíti a demokrácia intézményét, a közjogi berendezésünkbe vetett **választói bizalmat** és rendszerszintű legitimitációt.
- A közvetlen választás során **új típusú társadalmi párbeszéd** fog kibontakozni. A választási kérdések nem a kormányzásról szólnak, hanem hosszútávú, a parlamenti politikában kevésbé jelen lévő témákról.
- Valódi alkotmányos **kontrollfunkció az alkotmányos vétőn keresztül**.

- **Valódi politikai ellensúly:** a közvetlen választás legitimációs súlyt ad a köztársasági elnök személyének a kormánnyal szemben (ugyanakkor az ellenjegyzésen keresztül kooperációra kényszerülnek az egyes jogkörök gyakorlása során).
- A köztársasági elnök népszavazást kezdeményezhet egyedül, ezzel **visszaadhatja a választópolgárok kezébe a döntés jogát** az adott kérdésben. Ezzel erősödik a demokrácia részvételi jellege és megakadályozható, hogy politikai nyomásra ellehetetlenüljön a népszavazás kiírása.

4. Marad a parlamentáris kormányforma – apróbb módosításokkal

- Fontos, hogy a Momentum nem javasol egy (fél)prezidenciális irányba való elmozdulást: a legfőbb népképviselői szerv továbbra is a parlament marad, amely fő szabály szerint bármilyen társadalmi viszonyt szabályozhat, emellett pedig megmarad a kiemelt szerepe az egyes közjogi szereplők megválasztása során is.
- Mindemellett a köztársasági elnök jogköreinek kisebb mértékű növelésével értünk egyet azért, hogy így a hivatal birtokosa megfelelő súllyal léphessen fel a demokrácia védelmében:
 - Konstruktív bizalmatlansági indítvánnyal élhet a miniszterelnökkel szemben, azaz, az új miniszterelnök személyére tett javaslat mellett indítványozhatja a miniszterelnök elmozdítását. A sikeres indítványhoz továbbra is az országgyűlési képviselők többségének szavazata szükséges. Ezáltal biztosítható, hogy amennyiben megrendül a bizalom a miniszterelnökben, úgy leváltható legyen, ha van az országgyűlés többsége által támogatott új jelölt.
 - Egyes kiemelt közjogi szereplők (például az Alkotmánybírók) kinevezésénél véleményezési jogkört kap, illetve a szimbolikus kinevezési jogköre kiegészül jelölési jogkörrel (például az adatvédelmi hatóság vezetője esetében).